

Kwartelkoningen 2016

Crexmail 1 – 20 mei 2016

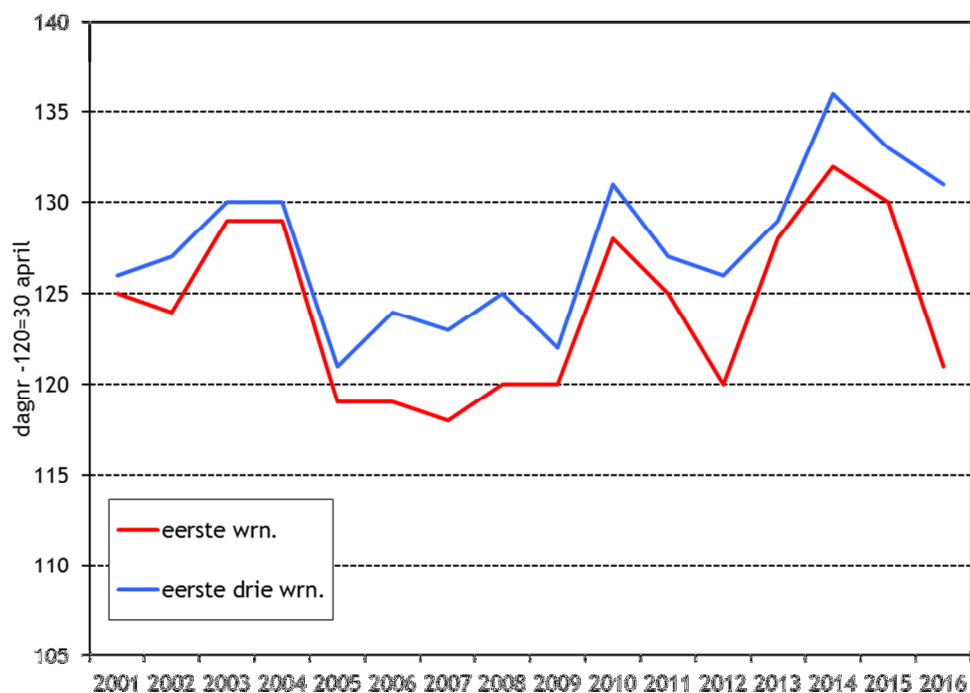
Normale aankomst in 2016 en terugblik op 2015

Simultaantellingen 2016 in weekeinde 27/28 mei (1^e) en 17/18 juni (2^e)

Aankomst 2016

Inmiddels zijn de eerste roepende Kwartelkoningen (totaal 15) waargenomen. Vergeleken met voorgaande jaren was de allereerste waarneming op 30 april in De Wieden zelfs aan de vroege kant, maar vervolgwaarnemingen in het tijdvak van 5-11 mei passen goed in het bekende beeld (figuur 1). Nog steeds zijn Kwartelkoningen wel een fractie later dan in de jaren 2005-2009. In Duitsland werden de eerste Kwartelkoningen op 2 mei gehoord (www.ornitho.de), met vervolgwaarnemingen vooral vanaf 7 mei. In Denemarken vielen eerste waarnemingen tussen 2 en 8 mei (dofbasen.dk). De aankomst verliep dus in verschillende regio's in omliggende landen redelijk synchroon. Zoals we op deze plek eerder hebben laten zien geeft het aankomstpatroon geen indicatie voor wat er dit seizoen aan aantallen te verwachten is. De eerste telling valt samen met de tweede telling van de rallen <https://www.sovon.nl/nl/rallen>. In veel gebieden kunnen dus beide tellingen gedaan worden.

Figuur 1. Aankomst van Kwartelkoningen in Nederland vanaf 2001 (roepende mannetjes). Bron www.kwartelkoning.nl en www.waarneming.nl.

Bescherming 2016

Ook dit jaar is het streven waar mogelijk uitmaaien van roepende Kwartelkoningen te vermijden. In het rivierengebied is daarvoor een speciaal beheerspakket beschikbaar, dat toegesneden is op het late broedseizoen van de Kwartelkoning. Elders zijn er in ieder geval via de grote terreinbeheerders (Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Landschappen) goede mogelijkheden om uitmaaien te voorkomen. We hopen dat de goede ervaringen met natuurbraak in akkers in de provincie Groningen zich dit jaar voortzetten.

Belangrijk voor alle maatregelen is dat we over nauwkeurige informatie beschikken waar Kwartelkoningen roepen. Probeer dus altijd via een kruispeiling de locatie te bepalen, en bedenk dat de roep ver draagt. Een vorig jaar in de uiterwaarden bij Wageningen gemelde vogel bleek bijv. bij nadere inspectie toch aan de overkant van de Rijn in de Schoutenwaard te zitten. Bij gebruik van een tablet of telefoon: markeer de locatie waar de vogel roept, en niet de locatie waar je zelf staat. Het klinkt logisch, maar ook hiervan waren er in 2015 een aantal voorbeelden te vinden. Voor het uitsparen van een stuk hooiland zijn dergelijke waarnemingen onbruikbaar.

Melden van waarnemingen

Doorgeven van waarnemingen kan als in voorgaande jaren via www.kwartelkoning.nl (directe link naar invoerscherm: <http://s1.sovon.nl/kwartelkoning/waarnemingenkaart.asp>). Terreinbeheerders hebben eveneens toegang tot dit bestand, en zien dus snel waar actie nodig is. Invoeren via waarneming.nl is natuurlijk prima, maar omdat we zelf wat extra informatie verzamelen (roepactiviteit, habitat en beheer), stellen we invoer van in ieder geval de eerste waarneming op een locatie op prijs op de kwartelkoning-pagina.

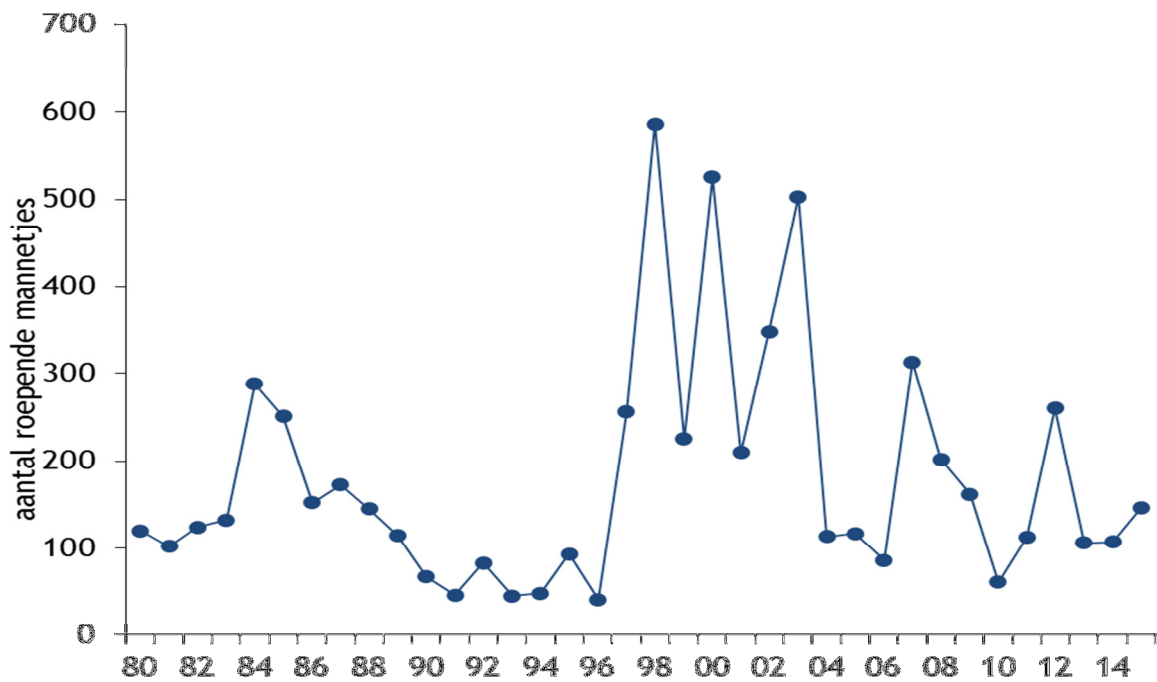
Belangrijk bij de tellingen op 27-28 mei en 17-18 juni: geef ook nul-waarnemingen door! Vooral in het rivierengebied zijn die inmiddels op veel plaatsen gemeengoed, maar wel belangrijk om na te gaan of er iemand is wezen luisteren. Door het deels onvoorspelbare voorkomen is op voorhand ook nooit te zeggen of er een vogel zit of niet.

Terugblik op 2015

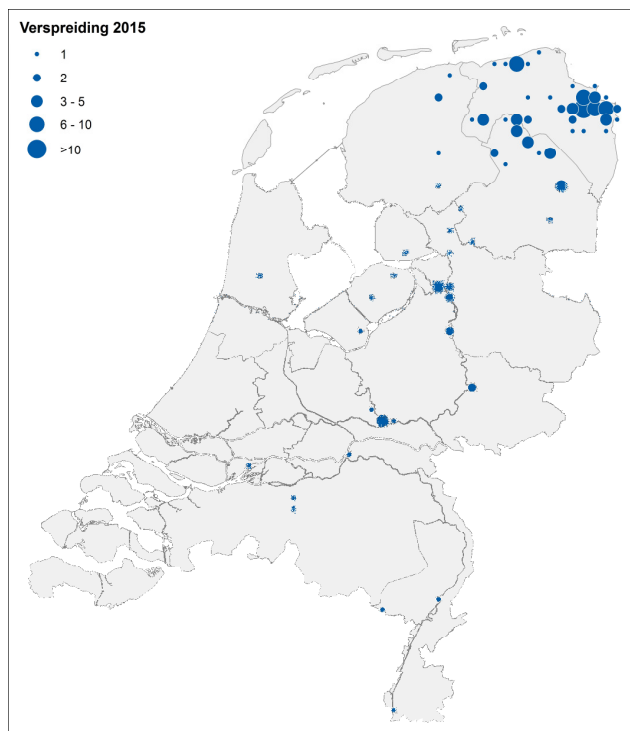
Het vorige seizoen pakte iets beter uit dan we in de laatste nieuwsbrief van de zomer uit de doeken deden. Uiteindelijk konden na combinatie van alle bronnen (incl. BMP en vogelatlas) 146 territoria worden onderscheiden: het grootste aantal sinds het topjaar 2012 (figuur 2). Het aantalsverloop kenmerkt zich nog steeds door sterke jaarlijkse fluctuaties, waarvan de pieken in de afgelopen jaren duidelijk onder het niveau van rond 2000 liggen. De hoog-conjunctuur in die periode zien we in veel omringende landen terug, en wordt algemeen toegeschreven aan de *boost* in de grote populaties in Oost-Europa, als gevolg van de grote veranderingen in de landbouwpraktijk na de politieke omwentelingen in de jaren negentig. Later dit jaar zal in een speciaal engelstalig nummer van *Die Vogelwelt* een artikel verschijnen waarin deze fluctuaties nader onder de loep worden genomen.

De verspreiding in 2015 was sterk geconcentreerd in Noordoost-Nederland (figuur 3). Vooral Groningen (86 roepende mannetjes, 59% landelijk totaal) en Drenthe (24, 16%) waren goed bedeed. De akkers van het Oldambt telden het grootste aantal (63), met daarnaast een opvallend voorkomen in akkers Noord-Groningen (12), vrijwel allemaal geassocieerd met natuurbraakpercelen van de Agrarische Natuurvereniging Wierde & Dijk. In Drenthe waren de Onlanden het beste gebied (8) en waren verder een aantal beekdalen goed bezet.

In het rivierengebied daarentegen werden maar 15 vogels vastgesteld, zoals gewoonlijk vooral langs de IJssel (11), en in mindere mate langs de Rijn (3) en de Waal (1).

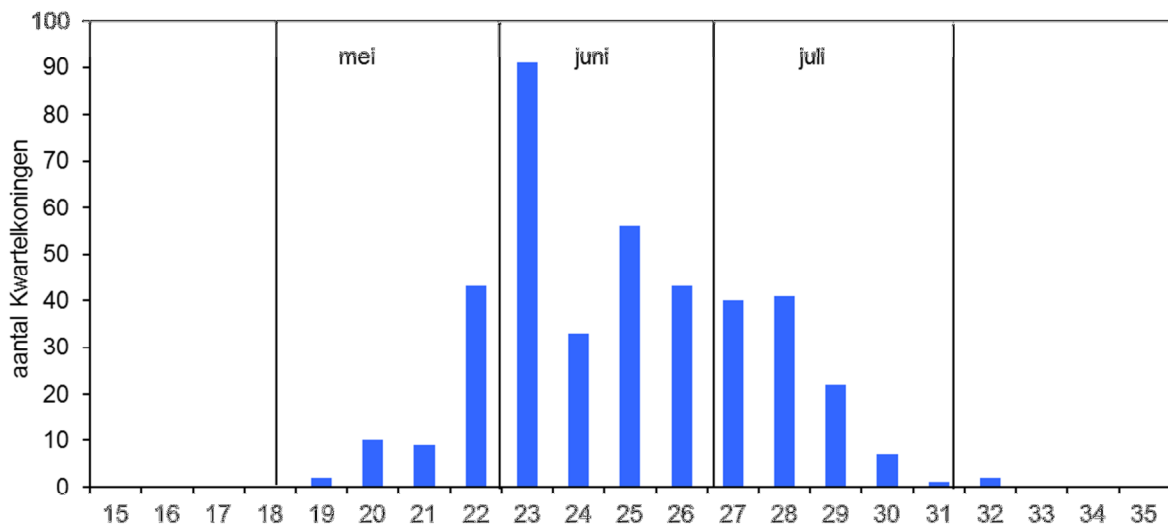
Figuur 2. Trend in aantal Kwartelkoningen in Nederland sinds 1980 (Meetnet Broedvogels Sovon).

Figuur 3. Verspreiding in 2015.

Het verloop van de roepactiviteit over het seizoen kende een zwaartepunt in juni (figuur 4). In juli werden verhoudingsgewijs meer vogels gehoord dan in mei. Roepende vogels werden zelfs nog in augustus gehoord (laatste 2 en 5 augustus). Dit beeld wijkt weinig af van dat van de

afgelopen jaren, zij het dat het aantal waarnemingen in de tweede helft van het seizoen duidelijk groter was dan bijv. in 2014.

Figuur 4. Seizoensvoorkomen Kwartelkoning in Nederland in 2015. Weergegeven is de som van het aantal roepende mannetjes per week (dubbeltellingen per locatie uit het bestand gefilterd).

Bescherming in 2015

Ook in 2015 zijn er door de Gelderse en Overijsselse Collectieven (voorheen ANV) percelen gevrijwaard van uitmaaien. Het maaien wordt dan tot 1 of 15 augustus (afhankelijk van eerste roepdatum) uitgesteld. De particuliere eigenaar, meestal agrariër, ontvangt dan een vergoeding voor het uitstel van maaien. Langs de IJssel (3x) en de Rijn (1x) is dit uitgevoerd. Op de laatste locatie was het maaien al bezig maar dat kon toen door alert optreden worden gestopt. Dat geeft aan dat snel en nauwkeurig doorgeven belangrijk is voor een goede bescherming. De roepplekken in Overijssel waren alle bij natuurbeheerders. De Kwartelkoningen in de beekdalen in Drenthe zitten bijna alle bij natuurbeheerders of waterleidingmaatschappij e.d. Deze worden ook gespaard na het inlichten van de beheerder door de teller of coördinator (JS). In Groningen broedt een deel in akkers waarbij die in tarwe en natuurbraak veilig zijn. Een kleine deel (<7%) is gehoord in luzerne en daarvoor is op dit moment nog geen goede bescherming mogelijk. Landelijk is daarmee >90% van de roepplekken gespaard door de waarnemers, beschermers en beheerders. Hopelijk halen we ook dit jaar een vergelijkbare bescherming.

Succes met de telling!

Jan Schoppers 06-11241530 jan.schoppers@sovon.nl
Kees Koffijberg kees.koffijberg@sovon.nl